

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/53/2009

BEZROBOCIE I BEZROBOTNI W BADANIACH OPINII SPOŁECZNEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ 2009

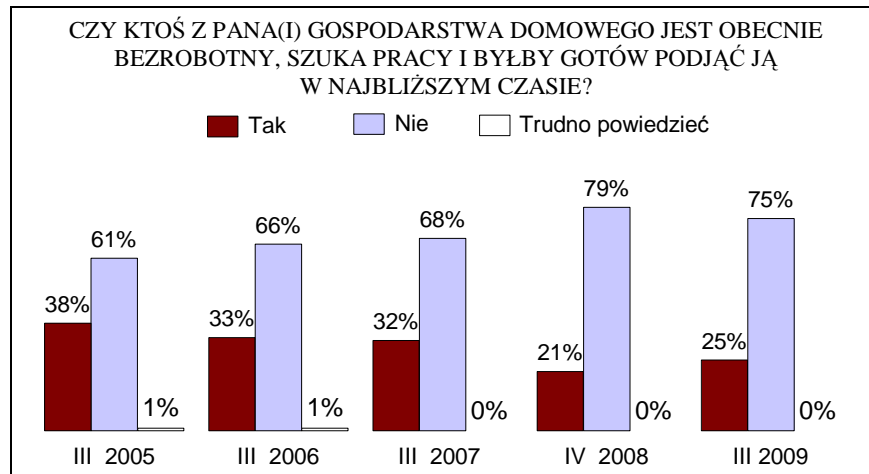
PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

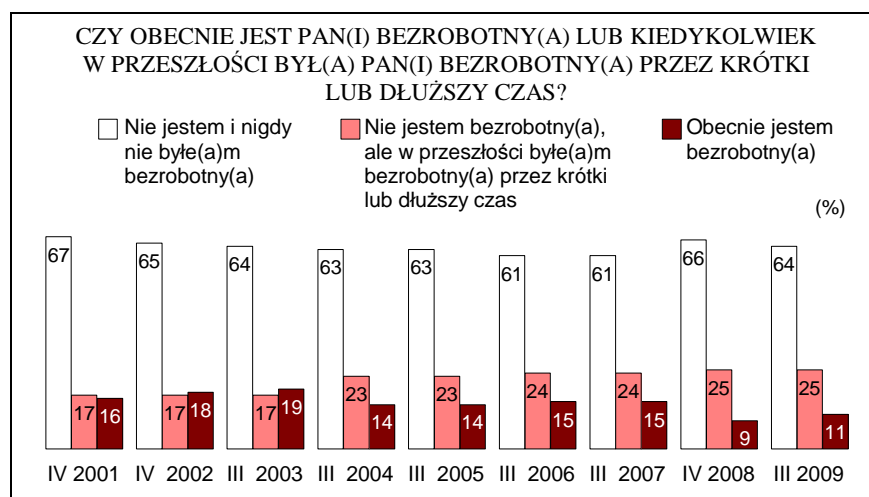
Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
3 października 2008 roku

BEZROBOCIE I BEZROBOTNI W BADANIACH OPINII SPOŁECZNEJ

- Z deklaracji ankietowanych wynika, że osoby bezrobotne można obecnie spotkać w co czwartym gospodarstwie domowym (25%), a więc nieco częściej niż przed rokiem (wzrost o 4 punkty).

- Podobnie jak rok temu ankietowani w większości (64%) deklarują, że nie są i nigdy nie byli bezrobotni. Co czwarty respondent (25%) twierdzi, że wprawdzie teraz ma pracę, lecz w przeszłości był bezrobotny (16% przez krótki czas, a 9% – przez dłuższy). Za bezrobotnego uznaje się obecnie co dziewiąty badany (11%).

- Społeczny zakres bezrobocia zależy od przyjętej definicji tego zjawiska. Najwięcej jest w Polsce badanych, którzy sami się określają jako bezrobotni (11% ogółu dorosłych i 14% w wieku aktywności zawodowej). Mniej jest tych, którzy uznając siebie za bezrobotnych poszukują pracy i są gotowi szybko ją podjąć (odpowiednio: 7% i 8%), a najmniej – subiektywnie bezrobotnych i zarejestrowanych w urzędzie pracy (odpowiednio: 5% i 6%) oraz spełniających wszystkie cztery kryteria bezrobocia (odpowiednio: 4% i 5%).

Z sondażu przeprowadzonego w marcu¹ wynika, że w Polsce coraz wyraźniej odczuwane są negatywne zmiany na rynku pracy spowodowane globalnym kryzysem instytucji finansowych i spowolnieniem gospodarczym². W ciągu ostatniego roku zdecydowanie pogorszyły się społeczne oceny i przewidywania dotyczące sytuacji na krajowym rynku pracy oraz opinie o rynkach lokalnych (w rejonie zamieszkania respondentów), zmalało także – choć w mniejszym stopniu – poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia wśród pracowników.

Kontynuując temat chcemy sprawdzić, ile rodzin respondentów jest obecnie dotkniętych bezrobociem kogoś z członków rodziny, a przede wszystkim – ilu badanych w chwili obecnej osobiście doświadcza bezrobocia. Interesuje nas, między innymi, czy osoby te zarejestrowały się w urzędzie pracy oraz czy szukają zatrudnienia i są gotowe podjąć je w najbliższym czasie. Uzyskane informacje umożliwią skonstruowanie kilku wskaźników mierzących poziom bezrobocia w Polsce, stworzenie społecznej mapy tego zjawiska oraz odnotowanie zmian, jakie zaszły w poziomie bezrobocia w latach 2005–2009.

BEZROBOCIE W RODZINACH RESPONDENTÓW

W celu ustalenia, ile rodzin w chwili obecnej jest dotkniętych bezrobociem, zapytaliśmy respondentów o to, czy ktoś z ich gospodarstwa domowego jest teraz bezrobotny, poszukuje pracy i jest gotów podjąć ją w najbliższym czasie. Przyjmując taką definicję bezrobocia (uwzględniającą silną motywację do podjęcia pracy) stwierdzamy, że w chwili obecnej w co czwartej rodzinie (25%) można spotkać osoby bezrobotne. Rodzin dotkniętych bezrobociem jest obecnie nieco więcej niż przed rokiem (wzrost o 4 punkty). Warto jednak zauważyć, że w 2008 roku ich odsetek był wyjątkowo niski, znacznie niższy niż w latach 2005–2007.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (226) zrealizowano w dniach 4–10 marca 2009 roku na liczącej 979 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski. Zob. też komunikat CBOS „Opinie o sytuacji na rynku pracy i zagrożeniu bezrobociem”, marzec 2009 (oprac. B. Wciórka).

² O skali negatywnych zmian świadczy wzrost mierzonej przez GUS stopy bezrobocia rejestrowanego z 8,8% w październiku 2008 roku do 10,9% w lutym 2009 roku. Zob. GUS: www.stat.gov.pl

Tabela 1

Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie?*	Wskazania respondentów według terminów badań								
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009
	w procentach								
Tak	26	35	37	33	38	33	32	21	25
Nie	74	65	63	67	61	66	68	79	75
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	1	1	0	0	0

* W latach 2001–2004 pytaliśmy, czy ktoś w gospodarstwie domowym jest obecnie bezrobotny, nie precyzując, kogo uznaje się za bezrobotnego

Bezrobocie niezmiennie w największym stopniu dotyka rodziny ubogie, w których miesięczne dochody na osobę nie przekraczają 500 zł, żyjące w złych warunkach materialnych. Trudna sytuacja ekonomiczna rodziny zwiększa prawdopodobieństwo bezrobocia jej członków, gdyż utrudnia zdobywanie i podwyższanie poziomu wykształcenia oraz kwalifikacji zawodowych, często także uniemożliwia aktywne poszukiwanie pracy. Może też być odwrotnie – to bezrobocie osoby pozostającej we wspólnym gospodarstwie domowym wpływa niekorzystnie na kondycję rodziny³. Zwraca uwagę fakt nieodnotowany w ubiegłym roku – obecnie do rodzin bardziej od innych dotkniętych bezrobociem zaliczają się zarówno rodziny osób zajmujących się domem, robotników niewykwalifikowanych, jak i najmłodszych badanych, uczniów i studentów.

Generalnie, im lepsze warunki bytowe gospodarstwa domowego, a także im większa miejscowość, w której mieszka respondent (i w związku z tym lepsza sytuacja na lokalnym rynku pracy)⁴, tym mniejszy zasięg bezrobocia. Najrzadziej dotyka ono rodziny przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji, ludzi dobrze sytuowanych (o dochodach powyżej 1000 zł *per capita*) oraz – co zrozumiałe – rodziny osób najstarszych. W lepszej od innych sytuacji są także wielkomiejskie gospodarstwa domowe, rodziny badanych mających wyższe wykształcenie, pracowników administracyjno-biurowych oraz – choć z innych powodów – rolników.

BEZROBOCIE W DOŚWIADCZENIU OSOBISTYM

Ankietowani zapytani o swoje osobiste doświadczenia w większości (64%) deklarują, że nie są i nigdy nie byli bezrobotni. Co czwarty badany (25%) twierdzi, że teraz ma pracę,

³ Współzależność między bezrobociem a warunkami życia zostanie omówiona także w opracowaniu dotyczącym sytuacji materialnej Polaków.

⁴ Zob. komunikat CBOS „Opinie o sytuacji na rynku pracy i zagrożeniu bezrobociem”, cyt. wyd.

lecz w przeszłości był bezrobotny (16% przez krótki czas, a 9% – przez dłuższy). Za bezrobotnego uznaje siebie obecnie co dziewiąty badany (11%).

Wyniki tegorocznego pomiaru są nieco gorsze niż ubiegłorocznego (kiedy zaobserwowaliśmy wyjątkowo niski odsetek osób określających się jako bezrobotne), lecz obecnie bezrobotnych ciągle jeszcze jest mniej niż w latach 2001–2007⁵.

Tabela 2

Czy obecnie jest Pan(i) bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?	Wskazania respondentów według terminów badań								
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009
	w procentach								
Nie jestem i nigdy nie był(a)m bezrobotny(a)	67	65	64	63	63	61	61	66	64
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości był(a)m bezrobotny(a) przez krótki czas	11	12	13	17	16	16	16	19	16
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości był(a)m bezrobotny(a) przez dłuższy czas	6	5	4	6	7	8	8	6	9
Obecnie jestem bezrobotny(a)	16	18	19	14	14	15	15	9	11

Společno-demograficzne uwarunkowania obecnego bezrobocia zostaną omówione w ostatnim rozdziale tego opracowania. Teraz spróbujemy przyjrzeć się ankietowanym osobiście dotkniętym bezrobociem – w przeszłości lub obecnie. Stanowią oni ponad jedną trzecią ankietowanych (36%). Odsetek ten jest silnie zróżnicowany społecznie, zależy od położenia społecznego badanych i jest tym wyższy, im niższe dochody na osobę w rodzinie i gorsze warunki materialne gospodarstwa domowego oraz im niższe wykształcenie (z wyjątkiem osób z wykształceniem podstawowym), niższa pozycja zawodowa (z wyjątkiem rolników), mniejsza miejscowość zamieszkania (z wyjątkiem mieszkańców wielkich miast), a także – im młodszy ich wiek (z wyjątkiem osób najmłodszych).

Do najbardziej doświadczonych bezrobociem należą osoby zajmujące się domem (69%) oraz robotnicy niewykwalifikowani (66%), a także robotnicy wykwalifikowani (59%) i pracownicy usług (55%). Zaliczają się do nich również badani wywodzący się z rodzin najgorzej sytuowanych, w których miesięczne dochody nie przekraczają 500 zł *per capita* (52%). Przede wszystkim jednak zwraca uwagę fakt, że do najczęściej dotkniętych bezrobociem, w przeszłości lub obecnie, należą też ludzie młodzi, w wieku, kiedy

⁵ Ankietowanych, którzy uznają się za bezrobotnych, jest obecnie niemal tyle samo, co jesienią 2007 roku. Zob. komunikat CBOS „Bezrobotni”, luty 2008 (oprac. M. Feliksiak) z badań „Warunki życiowe społeczeństwa polskiego: problemy i strategie” przeprowadzonych na reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski (N=38 866).

zazwyczaj zakłada się rodzinę, mający od 25 do 34 lat (57%). Ponad jedna siódma z nich (15%) to osoby bezrobotne obecnie, a ponad dwie piąte (42%) deklaruje, że wprawdzie już mają zatrudnienie, ale w przeszłości byli bez pracy.

Natomiast im starsi badani, tym mniej są obciążeni bezrobociem, bo dłużej żyli w czasach PRL, kiedy pełne zatrudnienie było zapewnione ustawowo. Do najmniej doświadczonych bezrobociem należą więc respondenci w wieku powyżej 64 lat, emeryci, ale także przedstawiciele uczącej się młodzieży (z racji młodego wieku i statusu ucznia lub studenta) oraz rolnicy, tzn. właściciele prywatnych gospodarstw rolnych i pomagający im członkowie rodzin (co wiąże się ze specyfiką ich sytuacji zawodowej)⁶. Przed bezrobociem chroni ankietowanych także wysoka pozycja społeczno-ekonomiczna (zob. tabele aneksowe).

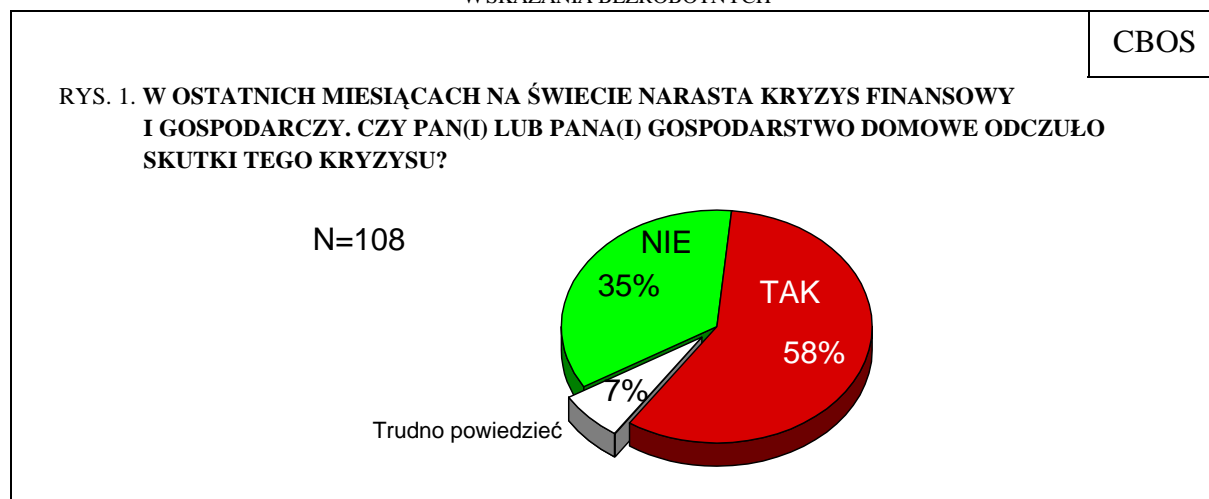
BEZROBOTNI O SOBIE

Badanym, którzy uznali, że obecnie są bezrobotni (N=108), zadaliśmy kilka pytań na temat ich sytuacji życiowej⁷.

Czy odczuli już skutki kryzysu i od kiedy są bezrobotni?

Ponad połowa bezrobotnych (58%) twierdzi, że ich gospodarstwo domowe odczuło już skutki kryzysu finansowego i gospodarczego, w tym ponad jedna piąta (22%) uważa, iż stracili pracę z powodu kryzysu.

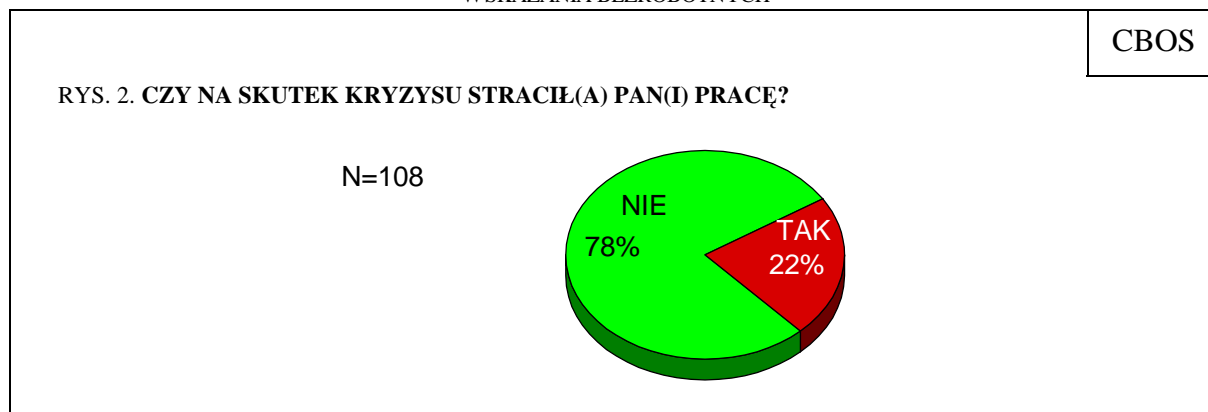
WSKAZANIA BEZROBOTNYCH

⁶ Należy jednak podkreślić, że obraz bezrobocia na wsi w zasadzie nie odbiega od przeciętnego.

⁷ W analizie tej wykorzystano także kilka pytań zadawanych wszystkim ankietowanym (np. pytania związane z obecnym kryzysem i jego skutkami oraz dotyczące pracy).

WSKAZANIA BEZROBOTNYCH

Opinie te znajdują potwierdzenie w odpowiedziach respondentów na pytanie o to, jak długo są bezrobotni. Okazuje się, że co piąty bezrobotny (21%) stracił pracę w ostatnich pięciu miesiącach, kiedy w kraju odnotowano spowolnienie gospodarcze będące następstwem globalnego kryzysu instytucji finansowych.

Tabela 3

Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a)?	III '09
Krócej niż miesiąc	3
Jeden miesiąc	1
Dwa miesiące	9
Trzy miesiące	6
Cztery miesiące	2
Pięć miesięcy	1
Sześć miesięcy	4
Od ponad pół roku do jednego roku	11
Od ponad roku do dwóch lat	17
Od ponad dwóch lat do pięciu lat	18
Ponad pięć lat	19
Trudno powiedzieć	9*

* Osoby te nie potrafią określić, jak długo pozostają bez pracy. Trudności z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie mają głównie bezrobotni, którzy nigdy dotąd nie pracowali (stanowią oni 10% bezrobotnych)

Zwraca uwagę fakt, że obecnie stosunkowo wysoki jest odsetek bezrobotnych krótkoterminowych, którzy są bez pracy co najwyżej rok (37%). Ponadto w ciągu ostatniego roku znacznie zmalała (o 11 punktów) grupa bezrobotnych długoterminowych, pozostających bez zatrudnienia dłużej niż rok. Nadal jednak stanowią oni większość polskich bezrobotnych, co rodzi poważne skutki społeczne⁸.

⁸ Zob. komunikat CBOS „Bezrobotni o swoim położeniu życiowym”, czerwiec 2008 (oprac. B. Wciórka).

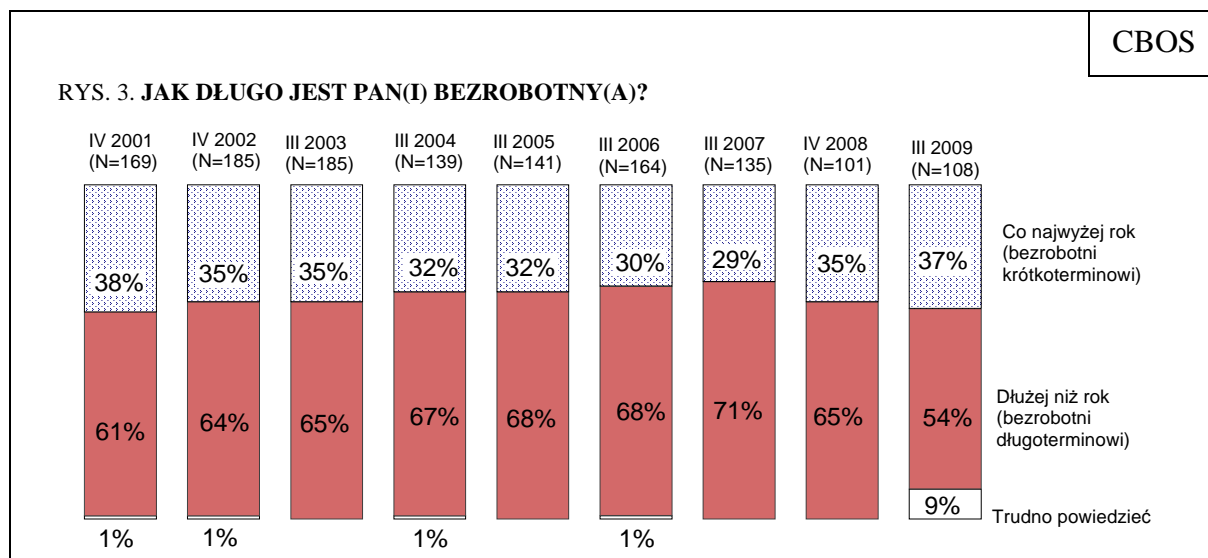

Tabela 4

Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a)?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań								
	IV '01 N=169	IV '02 N=185	III '03 N=185	III '04 N=139	III '05 N=141	III '06 N=164	III '07 N=135	IV '08 N=101	III '09 N=108
	w procentach								
Krócej niż trzy miesiące	12	8	11	8	9	5	17	12	13
Od trzech miesięcy do pół roku	11	9	9	9	13	13	6	8	13
Od ponad pół roku do jednego roku	15	18	15	15	10	12	6	15	11
Od ponad roku do dwóch lat	15	19	18	17	14	16	7	6	17
Dłużej niż dwa lata	46	45	47	50	(54)	(52)	(64)	(58)	(37)
w tym:									
od ponad dwóch do pięciu lat	-	-	-	-	27	23	25	22	18
ponad pięć lat	-	-	-	-	27	29	39	36	19
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	0	1	0	0	9

Czy są zarejestrowani w urzędzie pracy?

Z deklaracji bezrobotnych wynika, że ponad połowa z nich (54%) nie zarejestrowała się w urzędzie pracy. Z możliwości tej skorzystał mniej niż co drugi niemający pracy (46%), a więc wyjątkowo mało osób – o 21 punktów mniej niż przed rokiem. Z dłuższej perspektywy czasowej widać, że w latach 2001–2008 większość stanowili bezrobotni zarejestrowani, ich odsetek zmalał w ostatnich dwóch latach, a obecnie jest najniższy w całym okresie objętym badaniami. Wiąże się to zapewne m.in. z faktem, że spora grupa bezrobotnych straciła pracę ostatnio – na skutek kryzysu – i nie zdążyła się jeszcze zarejestrować.

Tabela 5

Czy jest Pan(i) obecnie zarejestrowany(a) w urzędzie pracy jako bezrobotny(a)?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań								
	IV '01 N=169	IV '02 N=185	III '03 N=185	III '04 N=139	III '05 N=141	III '06 N=164	III '07 N=135	IV '08 N=101	III '09 N=108
	w procentach								
Tak	75	78	74	70	70	72	65	67	46
Nie	25	22	26	30	30	28	35	33	54

Czy poszukują pracy i są gotowi szybko ją podjąć?

Z uzyskanych deklaracji wynika, że większość bezrobotnych (65%) pragnie zmienić swoją sytuację i poszukuje zatrudnienia, ale ponad jedna trzecia (35%) nie podejmuje działań w tym kierunku. Zwraca uwagę fakt, że w ciągu ostatniego roku zainteresowanie bezrobotnych pracą znacznie zmalało (o 7 punktów spadł odsetek jej poszukujących) – jest ono obecnie najniższe w całym omawianym okresie (w latach 2003–2009).

Tabela 6

Czy obecnie poszukuje Pan(i) pracy?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań						
	III '03 N=185	III '04 N=139	III '05 N=141	III '06 N=164	III '07 N=135	IV '08 N=101	III '09 N=108
	w procentach						
Tak	82	83	73	79	69	72	65
Nie	18	18	27	21	31	28	35

Okazuje się też, że wśród bezrobotnych przeważają osoby (52%), które nie są skłonne podjąć zatrudnienia w szybkim terminie (w tym lub następnym tygodniu). Gotowość niemal natychmiastowego rozpoczęcia pracy zgłasza ponad dwie piąte bezrobotnych (44%), a więc znacznie mniej osób niż przed rokiem (spadek o 16 punktów). W latach 2005–2009 systematycznie malał odsetek chętnych do szybkiego podejmowania zatrudnienia, jednak w tym roku po raz pierwszy jest ich mniej niż tych, którzy nie mają tak silnej motywacji do pracy.

Tabela 7

Czy obecnie jest Pan(i) gotowy(a) podjąć pracę w tym lub następnym tygodniu?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań				
	III '05	III '06	III '07	IV '08	III '09
	w procentach				
Tak	78	78	69	60	44
Nie	19	19	29	33	52
Trudno powiedzieć	3	3	2	7	4

Do jakich wyrzeczeń i ryzyka są gotowi, by zdobyć pracę?

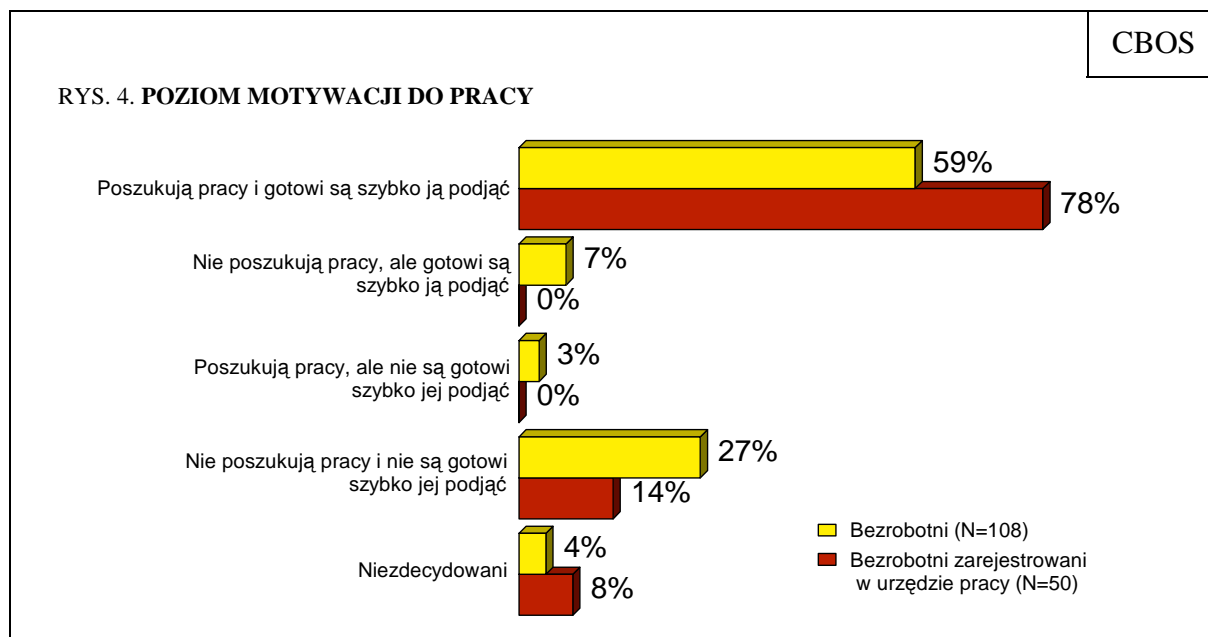
O sile motywacji do pracy świadczy gotowość do różnych wyrzeczeń i ponoszenia ryzyka w celu jej znalezienia. Większość bezrobotnych jest niezmiennie skłonna przekwalifikować się, nauczyć się nowego zawodu (71%, wzrost w ciągu roku o 5 punktów). Zwraca uwagę fakt, że od ubiegłego roku znacznie wzrosła (o 26 punktów, do 67%) gotowość bezrobotnych do przyjęcia każdej pracy, nawet niskopłatnej lub niezwiązanej z wyuczonym zawodem. Większość zgodziłaby się też podjąć pracę poza miejscem zamieszkania, wymagającą dojazdów (61%, wzrost o 3 punkty). Bezrobotni znacznie mniej są jednak skłonni do pozostałych wyrzeczeń – większość z nich nie jest gotowa zmieniać miejsca zamieszkania dla otrzymania pracy (tylko 31% wyraża taką gotowość) ani wyjeżdżać w tym celu za granicę (30% jest skłonnych to zrobić). Większość też nie zdecydowałaby się ponieść ryzyka finansowego i skorzystać z pieniędzy przyznawanych przez urząd pracy na założenie własnej firmy (32% odważyłoby się na taki krok).

Tabela 8

Czy obecnie jest Pan(i) gotowy(a):	Odpowiedzi twierdzące bezrobotnych według terminów badań					
	III '04 N=139	III '05 N=141	III '06 N=164	III '07 N=135	IV '08 N=101	III '09 N=108
	w procentach					
– przekwalifikować się, nauczyć się nowego zawodu	87	77	72	74	66	71
– podjąć każdą pracę, nawet niskopłatną lub niezwiązaną z wyuczonym zawodem	68	62	64	52	41	67
– podjąć pracę poza miejscem zamieszkania, dojeżdżać do pracy	79	69	70	65	58	61
– skorzystać z przyznawanych przez urząd pracy pieniędzy na założenie własnej firmy	-	37	37	37	30	32
– zmienić miejsce zamieszkania, żeby znaleźć pracę	32	36	37	31	28	31
– podjąć pracę za granicą	51	42	53	39	26	30

Czy rzeczywiście chcą się uwolnić od bezrobocia?

Mimo deklarowanej skłonności do wielu wyrzeczeń w celu znalezienia pracy, wielu bezrobotnych *de facto* nie próbuje zmienić swojej sytuacji. Wprawdzie ponad połowa z nich (59%) stara się o pracę i jest gotowa rozpocząć ją jak najszybciej, jednak ponad jedna trzecia nie ma tak silnej motywacji, w tym ponad jedna czwarta (27%) w ogóle nie jest zainteresowana zatrudnieniem (nie poszukują pracy i nie chcą jej szybko podjąć). Okazuje się, że nawet wśród bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy co siódmy (14%) nie ma żadnej motywacji do uwolnienia się od bezrobocia.

Czy pracują zarobkowo?

Odnotowane w tym roku u bezrobotnych osłabienie motywacji do poszukiwania zatrudnienia i szybkiego jego podjęcia oraz stwierdzony fakt, że znaczny odsetek bezrobotnych w ogóle nie próbuje zmienić swojej sytuacji, skłaniają do sprawdzenia, ilu z nich w rzeczywistości ma jakąś pracę i w zasadzie nie potrzebuje w chwili obecnej innego zatrudnienia.

Z uzyskanych deklaracji wynika, że co dwudziesty badany, który określił się jako bezrobotny (5%), pracuje w pełnym wymiarze czasu, a siedmiu na stu (7%) – dorywczo. W sumie prawie co ósmy bezrobotny (12%) ma jakieś zatrudnienie (wśród bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy – 10%). Z dłuższej perspektywy czasowej widać, że w 2009 roku odsetek bezrobotnych mających pracę należy do najwyższych w całym okresie objętym badaniami, w tym wyjątkowo znaczna jest grupa pracujących w pełnym wymiarze czasu.

Tabela 9

Czy obecnie pracuje Pan(i) zarobkowo (na etacie, we własnym zakładzie lub gospodarstwie albo bierze Pan(i) prace zleczone)?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań							
	III '02 N=186	III '03 N=185	III '04 N=139	III '05 N=141	III '06 N=164	III '07 N=135	IV '08 N=101	III '09 N=108
	w procentach							
Tak, w pełnym wymiarze czasu	1	1	0	1	1	1	1	5
Tak, w niepełnym wymiarze czasu	1	0	0	3	1	2	0	0
Tak, dorywczo	4	6	4	7	8	4	3	7
Nie	94	93	96	89	90	93	96	88

Odpowiedzi na inne pytanie, zadawane wszystkim badanym⁹, wskazują, że wśród osób uważających się obecnie za bezrobotne najwięcej jest pracujących jako robotnicy niewykwalifikowani (6%), wykwalifikowani (6%) oraz pracownicy usług (5%). Mniej bezrobotnych jest zatrudnionych jako pracownicy administracyjno-biurowi (2%), średni personel, technicy (1%) czy kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem (2%). Ze zsumowania powyższych danych wynika, że wśród osób, które zaliczają się do bezrobotnych, co piąty (21%) ma jakąś pracę będącą źródłem utrzymania (wśród bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy – 18%).

Widać więc, że pracujących bezrobotnych jest więcej, niż wynikałoby to z odpowiedzi na omówione wcześniej pytanie wprost dotyczące pracy. Wiąże się to zapewne z tym, że – jak wskazują odpowiedzi na kolejne pytanie zadawane wszystkim ankietowanym – część bezrobotnych traktuje swoją pracę jako tzw. dodatkową. Według deklaracji bezrobotnych, obecnie prawie co trzeci z nich (30%), aby się utrzymać, wykonuje dodatkowo różne prace, stałe lub dorywcze, w tym ponad jedna czwarta (27%) twierdzi, iż pracuje jedynie od czasu do czasu, a trzech na stu (3%) przyznaje się do tego, że pracują regularnie (wśród bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy dodatkowe zatrudnienie ma 33%).

Tabela 10

Obecnie wielu ludzi, aby utrzymać się, wykonuje dodatkowo różne prace, stałe lub dorywcze. Czy może i Pan(i) ma jakąś tego rodzaju pracę lub zajęcie, będące dodatkowym źródłem utrzymania?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań			
	III '06 N=164	III '07 N= 135	IV '08 N=101	III '09 N=108
	w procentach			
Tak, regularnie	9	4	8	3
Tak, od czasu do czasu	38	30	32	27
Nie	53	66	60	69

Można więc przyjąć, że prawie co trzeci badany uznający się za bezrobotnego (a także co trzeci bezrobotny zarejestrowany w urzędzie pracy) znajduje zatrudnienie w szarej strefie¹⁰. Ponieważ jednak na podstawie przytoczonych odpowiedzi trudno precyzyjnie określić wymiar, w jakim respondent pracuje, tworząc wskaźniki bezrobocia nie uwzględniamy informacji o pracy (a powinna ona być jednym z podstawowych kryteriów decydujących o przyznaniu komuś statusu osoby bezrobotnej).

⁹ Pytanie to umieszczone jest na początku ankiety i wymaga od respondenta samookreślenia się ze względu na źródło utrzymania. Respondent może zaliczyć siebie albo do osób utrzymujących się z pracy (i tutaj ma 10 kategorii zawodowych do wyboru), albo do utrzymujących się z innych źródeł (6 kategorii osób biernych zawodowo do wyboru). W sytuacji, gdy badany *de facto* uważa się za bezrobotnego, ale pracuje w szarej strefie, może zadeklarować, że utrzymuje się z pracy, i podać zawód, w którym pracuje.

¹⁰ Warto przypomnieć, że zbliżony odsetek bezrobotnych (27%) w ogóle nie wykazuje zainteresowania pracą.

SPOŁECZNY ZAKRES BEZROBOCIA

Obraz bezrobocia jest w dużej mierze uzależniony od tego, jak definiujemy i jaką metodą mierzymy to zjawisko. Na przykład według GUS, bezrobocie w Polsce ma szerszy zakres, niż wynika to z danych Europejskiego Urzędu Statystycznego¹¹. W związku z tym trwają prace nad ustaleniem nowego wskaźnika, trafniej mierzącego poziom bezrobocia. Wyniki naszych badań, prowadzonych systematycznie od 2001 roku, mogą być przydatne w dyskusji poświęconej temu problemowi.

Na podstawie deklaracji uzyskanych w badaniach sondażowych¹² tworzymy cztery wskaźniki bezrobocia, a inaczej mówiąc – cztery kategorie bezrobotnych. Pierwszą stanowią badani, którzy tylko deklarują, że obecnie są bezrobotni, drugą tworzą ankietowani dodatkowo deklarujący, że poszukują pracy i są gotowi szybko ją podjąć, trzecią – zaliczający się do grona bezrobotnych i zarejestrowani w urzędzie pracy, a czwartą – powstałą z zastosowania wszystkich przyjętych kryteriów – stanowią ci, którzy uznają się za bezrobotnych, a jednocześnie są zarejestrowani w urzędzie pracy, poszukują zatrudnienia i są gotowi podjąć je w najbliższym czasie.

Analizując **wskaźniki bezrobocia obliczone dla ogółu badanych** widzimy, że bezrobocie ma najszerszy zakres wtedy, gdy bierzemy pod uwagę tylko subiektywne poczucie badanych, że są bezrobotni (**11%**). Natomiast jego zasięg zawęża się, gdy uwzględniamy dodatkowo informacje o podejmowaniu przez nich działań mających na celu znalezienie pracy i deklaracje dotyczące gotowości szybkiego jej rozpoczęcia (**7%**). Niższe wskaźniki bezrobocia uzyskujemy także biorąc pod uwagę fakt rejestracji w urzędzie pracy (**5%**) oraz – co oczywiste – stosując wszystkie wymienione kryteria (**4%**). Ilustruje to, w jakim stopniu społeczny zakres bezrobocia zależy od przyjętej definicji tego zjawiska.

¹¹ Powodem tych różnic jest odmienne podejście badawcze. GUS opiera się na danych zebranych przez urzędy pracy i dotyczących tylko bezrobotnych w nich zarejestrowanych. Natomiast EUROSTAT dokonuje obliczeń na podstawie kwartalnych wyników BAEL – ankietowego badania aktywności ekonomicznej ludności (w których status bezrobotnego ma tylko ta osoba, która deklaruje, że aktywnie poszukuje pracy i jest gotowa szybko ją podjąć) oraz miesięcznych danych dotyczących bezrobocia rejestrowanego.

¹² Chodzi o odpowiedzi na cztery pytania – czy respondent jest obecnie bezrobotny, czy poszukuje pracy i jest gotowy szybko ją podjąć oraz czy zarejestrował się w urzędzie pracy. Pomijamy odpowiedzi na pytanie o to, czy pracuje, ponieważ trudno orzec, jaki wymiar ma ta praca (a kwestia ta ma zasadnicze znaczenie przy decydowaniu o tym, czy ktoś rzeczywiście jest bezrobotny).

Rozbieżności między odsetkiem badanych subiektywnie uznających się za bezrobotnych a odsetkami deklarujących, że rzeczywiście próbują uwolnić się od bezrobocia, odnotowujemy niemal we wszystkich porównywanych grupach społeczno-demograficznych, jednak skala tych dysproporcji jest zróżnicowana (zob. tab. 11).

Wszystkie wskaźniki dotyczące tej kwestii potwierdzają wcześniejsze spostrzeżenia, że obecnie bezrobociem bardziej od innych dotknięci są ludzie najgorzej sytuowani (o dochodach poniżej 500 zł na osobę w rodzinie), żyjący w złych warunkach materialnych. Zaliczają się do nich także osoby bierne zawodowo, zajmujące się domem, chociaż według wskaźnika biorącego pod uwagę wszystkie cztery kryteria (samookreślenie, rejestrację, poszukiwanie pracy i gotowość jej podjęcia) – nie wyróżniają się one poziomem bezrobocia. Zwraca też uwagę fakt, że ludzie młodzi, w wieku od 25 do 34 lat, częściej niż inni określają się jako bezrobotni oraz poszukują pracy i są gotowi szybko ją podjąć. Wszystkie wskaźniki ukazują ponadto, że przed bezrobociem chroni – z jednej strony – dobra sytuacja finansowa oraz wyższe wykształcenie i zamieszkiwanie w wielkim mieście, a z drugiej – bycie emerytem, rencistą lub przedstawicielem uczącej się młodzieży.

Analogicznie obliczyliśmy **wskaźniki bezrobocia dla respondentów będących w wieku aktywności zawodowej**. W naszym badaniu jest to dla mężczyzn wiek od 18 do 64 lat, a dla kobiet od 18 do 59 lat¹³. Warto podkreślić, że wszyscy ankietowani, którzy w omawianym badaniu uznali się za bezrobotnych, mieszczą się właśnie w tych granicach wiekowych.

¹³ Przyjęte przez nas kryteria wieku aktywności zawodowej są niemal takie same, jakie stosuje GUS w obliczeniach stopy bezrobocia rejestrowanego. Natomiast EUROSTAT obliczając zharmonizowaną stopę bezrobocia uwzględnia wiek od 15 do 74 lat.

Tabela 11. WSKAŹNIKI BEZROBOCIA WŚRÓD OGÓŁU ANKIETOWANYCH W WIEKU OD 18 LAT WZWYŻ (N=968)

Charakterystyka społeczno-demograficzna respondentów	Badani, którzy uznają się za bezrobotnych oraz deklarują, że:			
	Ogółem	poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	są zarejestrowani w urzędzie pracy	są zarejestrowani, szukają pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie
	w procentach			
Badani ogółem	11	7	5	4
Wiek				
18 – 24 lata	16	8	7	4
25 – 34	15	12	7	6
35 – 44	13	5	4	3
45 – 54	13	10	8	7
55 – 64	10	5	5	4
65 lat i więcej	1	0	0	0
Płeć				
Mężczyźni	12	8	6	5
Kobiety	10	5	4	3
Miejsce zamieszkania				
Wieś	11	6	5	4
Miasto do 20 tys.	11	6	6	3
20 – 100 tys.	12	10	6	5
101 – 500 tys.	16	7	6	4
501 tys. i więcej	4	4	3	3
Wykształcenie				
Podstawowe	9	6	5	4
Zasadnicze zawodowe	17	9	7	5
Średnie	11	7	5	4
Wyższe	5	4	2	2
Bierni zawodowo				
Renciści	1	0	1	0
Emeryci	0	0	0	0
Uczniowie i studenci	6	1	0	0
Zajmujący się domem i inni niepracujący	51	18	11	6
Dochody na jedną osobę w rodzinie				
Do 500 zł	23	15	12	10
501 – 750	8	3	3	2
751 – 1000	6	4	2	2
1001 – 1500	5	1	0	0
Powyżej 1500 zł	3	2	2	1
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego				
Złe	22	14	11	10
Średnie	12	7	6	4
Dobre	6	3	2	1

Tabela 12. WSKAŹNIKI BEZROBOCIA WŚRÓD ANKIETOWANYCH W WIEKU AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ* (N=752)

Charakterystyka społeczno-demograficzna respondentów	Badani, którzy uznają się za bezrobotnych oraz deklarują, że:			
	Ogółem	poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	są zarejestrowani w urzędzie pracy	są zarejestrowani, szukają pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie
	w procentach			
Badani ogółem	14	8	6	5
Wiek				
18 – 24 lata	16	8	7	4
25 – 34	15	12	7	6
35 – 44	13	5	4	3
45 – 54	13	10	8	7
55 – 64	13	6	7	5
Płeć				
Mężczyźni	14	9	7	6
Kobiety	14	7	6	4
Miejsce zamieszkania				
Wieś	14	7	6	5
Miasto do 20 tys.	13	7	7	4
20 – 100 tys.	16	13	7	7
101 – 500 tys.	19	9	7	5
501 tys. i więcej	6	6	4	4
Wykształcenie				
Podstawowe	17	10	9	8
Zasadnicze zawodowe	18	10	8	5
Średnie	14	8	6	5
Wyższe	6	5	3	3
Bierni zawodowo				
Renciści	2	0	2	0
Emeryci	0	0	0	0
Uczniowie i studenci	6	1	0	0
Zajmujący się domem i inni niepracujący	55	18	11	6
Dochody na jedną osobę w rodzinie				
Do 500 zł	25	17	13	11
501 – 750	11	5	4	3
751 – 1000	9	5	3	3
1001 – 1500	6	2	0	0
Powyżej 1500 zł	4	2	2	1
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego				
Złe	30	19	15	13
Średnie	15	8	7	5
Dobre	7	4	2	1

* W naszym badaniu wiek aktywności zawodowej oznacza dla mężczyzn 18–64 lata, a dla kobiet 18–59 lat

Okazuje się, że społeczny zakres bezrobocia obliczony dla osób w wieku aktywności zawodowej jest bardzo zbliżony do obliczonego dla ogółu ankietowanych (por. tabele 11 i 12). Wśród badanych w wieku aktywności zawodowej co siódmy (**14%**) zalicza siebie do bezrobotnych, ośmiu na stu (**8%**) deklaruje, że poszukują pracy i są gotowi szybko ją podjąć, sześciu na stu (**6%**) – to bezrobotni i zarejestrowani w urzędzie pracy, a pięciu na stu (**5%**) spełnia wszystkie wymienione kryteria – są subiektywnie bezrobotni, zarejestrowani, poszukują zatrudnienia oraz są gotowi szybko rozpocząć pracę. Potwierdza się więc, że obraz bezrobocia w znacznym stopniu zależy od tego, w jaki sposób definiujemy to zjawisko.

Spółeczna mapa bezrobocia obliczonego dla osób w wieku aktywności zawodowej ukazuje te same zależności, co analogiczna mapa zawierająca wskaźniki bezrobocia dla ogółu ankietowanych. Bardziej widoczny, tzn. bardziej regularny, jest tylko wpływ wykształcenia – im jest ono niższe, tym wyższe wszystkie cztery wskaźniki bezrobocia wśród osób w wieku aktywności zawodowej.

Z danych przedstawionych w poprzednim rozdziale wynika, że prawie co trzeci badany uznający się za bezrobotnego ma jakieś zatrudnienie. Dlatego też warto uzupełnić społeczną mapę bezrobocia ukazując jego wskaźniki w grupie osób pracujących (deklarujących, że utrzymują się z pracy), w tym wśród przedstawicieli różnych zawodów.

Tabela 13. WSKAŹNIKI BEZROBOCIA WŚRÓD OGÓŁU ANKIETOWANYCH W WIEKU OD 18 LAT WZWYŻ (N=968)

Grupy społeczno-zawodowe (utrzymujący się z pracy)	Badani, którzy uznają się za bezrobotnych oraz deklarują, że:			
	Ogółem	poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	są zarejestrowani w urzędzie pracy	są zarejestrowani, poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie
w procentach				
Pracujący ogółem	5	3	2	2
Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem	2	1	0	0
Średni personel, technicy	3	0	3	0
Pracownicy administracyjno- -biurowi	3	0	0	0
Pracownicy usług	8	4	4	4
Robotnicy wykwalifikowani	5	4	1	1
Robotnicy niewykwalifikowani	12	9	7	7
Rolnicy	0	0	0	0
Pracujący na własny rachunek*	0	0	0	0

* Dane dotyczące tej kategorii społecznej należy interpretować ostrożnie z powodu małej liczebności w próbie

Niezależnie od tego, jaki wskaźnik analizujemy, najwięcej bezrobotnych odnotowujemy w grupie robotników niewykwalifikowanych, a także wśród pracowników usług. Również wśród robotników wykwalifikowanych można zauważyć osoby uznające się za bezrobotne, poszukujące pracy i gotowe szybko ją podjąć (ale niezarejestrowane w urzędzie pracy). Wśród średniego personelu, techników można spotkać bezrobotnych, którzy się zarejestrowali, ale nie są zainteresowani pracą. Z kolei kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem należą do tych, którzy zupełnie sporadycznie przyznają, że są bezrobotni i w minimalnym stopniu wykazują motywację do znalezienia pracy, a pracownicy administracyjno-biurowi ograniczają się jedynie do deklaracji o swoim bezrobociu. Natomiast wśród pracujących na własny rachunek w rolnictwie lub poza nim w ogóle nie odnotowujemy bezrobotnych.

Tabela 14. WSKAŹNIKI BEZROBOCIA WŚRÓD ANKIETOWANYCH W WIEKU AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ* (N=752)

Grupy społeczno-zawodowe (utrzymujący się z pracy)	Badani, którzy uznają się za bezrobotnych oraz deklarują, że:			
	Ogółem	poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	są zarejestrowani w urzędzie pracy	są zarejestrowani, poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie
w procentach				
Pracujący ogółem	5	3	2	2
Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem	2	1	0	0
Średni personel, technicy	4	0	4	0
Pracownicy administracyjno-biurowi	3	0	0	0
Pracownicy usług	8	4	4	4
Robotnicy wykwalifikowani	5	4	1	1
Robotnicy niewykwalifikowani	13	9	7	7
Rolnicy	0	0	0	0
Pracujący na własny rachunek*	0	0	0	0

* Dane dotyczące tej kategorii społecznej należy interpretować ostrożnie z powodu małej liczebności w próbie

Z porównania wskaźników bezrobocia z ostatnich pięciu lat wynika, że po systematycznym spadku tego zjawiska, odnotowanym w latach 2006–2008, obecnie obserwujemy jego nieznaczny wzrost (w granicach od jednego do dwóch punktów procentowych, w zależności od rodzaju wskaźnika). Zwraca uwagę fakt, że jeden wskaźnik bezrobocia – uwzględniający wszystkie cztery kryteria – pozostał stabilny (zarówno dla ogółu badanych, jak i dla osób w wieku aktywności zawodowej). Oznacza to, że w ciągu ostatniego roku nie zmienił się odsetek bezrobotnych mających najsilniejszą motywację do pracy – tych, którzy zarejestrowali się w urzędzie pracy, poszukują zatrudnienia i są gotowi szybko je podjąć.

Tabela 15

Wskaźniki bezrobocia według terminów badań liczone dla:	Badani, którzy uznają się za bezrobotnych oraz deklarują, że:			
	Ogółem	poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	są zarejestrowani w urzędzie pracy	są zarejestrowani, szukają pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie
w procentach				
– wszystkich badanych				
III '05	14	9	10	8
III '06	15	11	11	8
III '07	15	8	9	6
IV '08	9	5	6	4
III '09	11	7	5	4
– badanych w wieku aktywności zawodowej (dla mężczyzn 18–64 lata, a dla kobiet 18–59 lat)				
III '05	17	12	12	10
III '06	20	14	14	11
III '07	18	10	12	8
IV '08	12	7	8	5
III '09	14	8	6	5

Analizując oficjalne statystyki GUS ukazujące stopę bezrobocia rejestrowanego¹⁴, widzimy, że w skali rocznej zmiany tego wskaźnika są zbliżone do odnotowanych w naszych badaniach sondażowych (w lutym 2008 stopa bezrobocia wynosiła 11,3%, a w lutym 2009 – 10,9%).

Tabela 16. Stopa bezrobocia w latach 2005–2009 (bezrobocie rejestrowane)*

	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
2005	19,4	19,4	19,2	18,7	18,2	18,0	17,9	17,7	17,6	17,3	17,3	17,6
2006	18,0	18,0	17,8	17,2	16,5	15,9	15,7	15,5	15,2	14,9	14,8	14,8
2007	15,1	14,8	14,3	13,6	12,9	12,3	12,1	11,9	11,6	11,3	11,2	11,2
2008	11,5	11,3	10,9	10,3	9,8	9,4	9,2	9,1	8,9	8,8	9,1	9,5
2009	10,5	10,9										

* Udział zarejestrowanych bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo

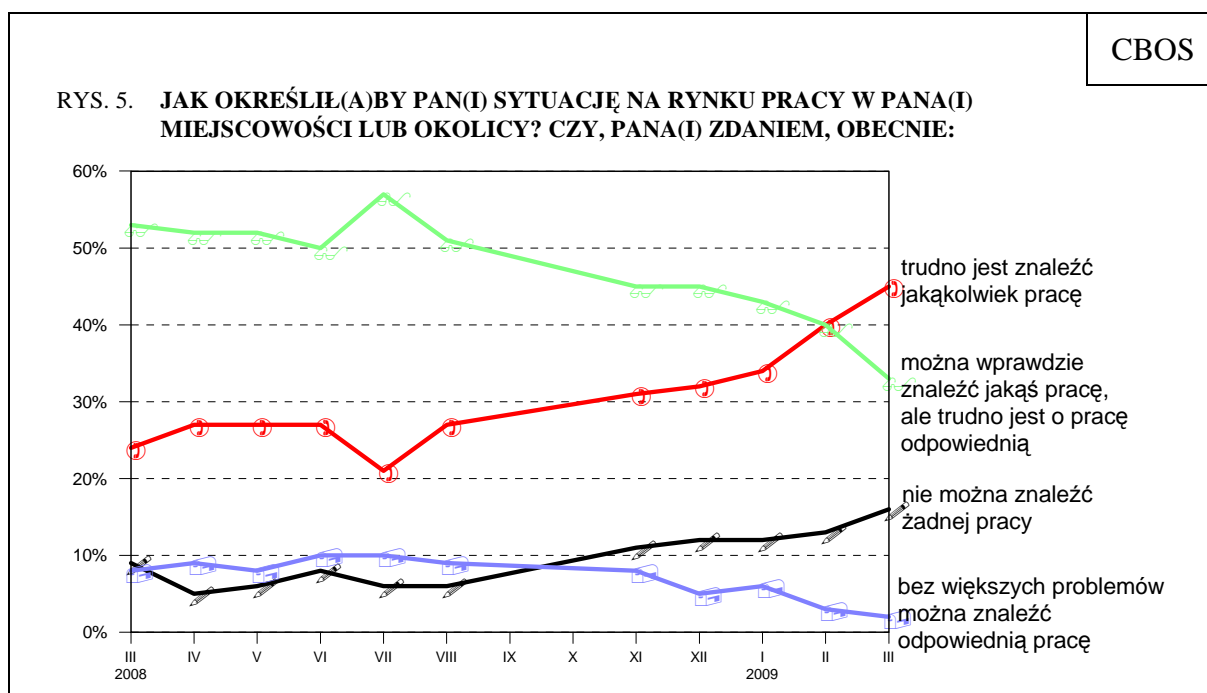
Z danych GUS wyraźnie wynika, że bezrobocie zaczęło stopniowo rosnąć od listopada 2008 roku, wraz z obserwowanym spowolnieniem gospodarczym w kraju. W naszych badaniach najlepszym odzwierciedleniem tego procesu są opinie ankietowanych o sytuacji panującej na lokalnych rynkach pracy (w rejonie ich zamieszkania), które również od listopada 2008 roku ulegają stopniowemu pogorszeniu¹⁵.

¹⁴ Zob. GUS: www.stat.gov.pl

¹⁵ Zob. komunikat CBOS „Opinie o sytuacji na rynku pracy i zagrożeniu bezrobociem”, cyt. wyd.

Tabela 17

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań										
	III	IV	V	VI	VII	VIII	XI	XII	I	II	III
	2008							2009			
	w procentach										
– bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	8	9	8	10	10	9	8	5	6	3	2
– można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	53	52	52	50	57	51	45	45	43	40	33
– trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	24	27	27	27	21	27	31	32	34	40	45
– nie można znaleźć żadnej pracy	9	5	6	8	6	6	11	12	12	13	16
Trudno powiedzieć	6	7	7	5	6	7	5	6	4	4	4

Pominięto „trudno powiedzieć”

Z naszych badań wynika, że w ciągu ostatniego roku nieznacznie wzrosło bezrobocie w rodzinach respondentów i niemal nie zmieniła się grupa osób osobiście dotkniętych bezrobociem w momencie badania. Obecnie do grona bezrobotnych zalicza się co dziewiąty badany w wieku od 18 lat wzwyż i co siódmy w wieku aktywności zawodowej. Społeczny

zakres bezrobocia ustalony na podstawie subiektywnego poczucia ankietowanych okazuje się najszerszy. Mniej jest w Polsce osób, które uznając się za bezrobotne zarejestrowały się w urzędzie pracy, oraz tych, które podejmują kroki, by uwolnić się od bezrobocia. Diagnoza poziomu bezrobocia w znacznej mierze zależy więc od definicji tego zjawiska i metody jego pomiaru. Trzeba jednak wyraźnie podkreślić, że trzy z utworzonych wskaźników zgodnie ukazują nieznaczny wzrost bezrobocia w ciągu ostatniego roku, a jeden – uwzględniający wszystkie kryteria (samoidentyfikację, rejestrację, poszukiwanie pracy i gotowość jej podjęcia) – pozostaje stabilny w skali rocznej.

Warto zauważyć, że znaczna grupa badanych, którzy uznają się za bezrobotnych, jest zdania, iż stracili pracę na skutek kryzysu. Znajduje to potwierdzenie w deklaracjach, że zostali bezrobotnymi w ostatnich pięciu miesiącach, kiedy obserwujemy w kraju spowolnienie gospodarcze spowodowane globalnym kryzysem instytucji finansowych.

Zwraca też uwagę fakt, że mimo deklarowanej skłonności do pewnych wyrzeczeń w celu znalezienia pracy, znaczna grupa bezrobotnych *de facto* nie próbuje zmienić swojej sytuacji. Wprawdzie ponad połowa stara się o pracę i jest gotowa rozpocząć ją jak najszybciej, jednak ponad jedna trzecia nie ma tak silnej motywacji, w tym ponad jedna czwarta w ogóle nie wykazuje zainteresowania zatrudnieniem. Można to tłumaczyć tym, że – jak wynika z naszych badań – prawie co trzeci bezrobotny ma jakąś pracę, zapewne w szarej strefie. W tej sytuacji szczególnie ważne jest utworzenie wskaźnika, który – uwzględniając fakt i wymiar pracy osób uznających się za bezrobotne – bardziej trafnie mierzyłby poziom bezrobocia, eliminując ze statystyk i pomagając w praktyce zniwelować bezrobocie pozorne.

Opracowała

Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1

		Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		25	75	0	976
Płeć	Mężczyźni	27	73	0	460
	Kobiety	23	76	0	516
Wiek	18-24 lata	34	66		144
	25-34	30	70		181
	35-44	27	73		145
	45-54	29	70	1	161
	55-64	23	76	1	170
	65 lat i więcej	8	91	0	176
Miejsce zamieszkania	Wieś	28	72	0	366
	Miasto do 20 tys.	29	71		126
	20-100 tys.	24	76		196
	101-500 tys.	24	74	2	159
	501 tys. i więcej mieszk.	14	86		128
Wykształcenie	Podstawowe	27	73	1	258
	Zasadnicze zawodowe	33	67		244
	Średnie	23	76	1	332
	Wyższe	11	89		141
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	6	94		82
	Średni personel, technicy	27	73		34
	Pracownicy adm.-biurowi	15	84	1	58
	Pracownicy usług	25	75		65
	Robotnicy wykwalifikowani	28	72		135
	Robotnicy niewykwalifik.	37	61	2	52
	Rolnicy	17	83		52
	Pracujący na własny rach.	23	77		20
Bierni zawodowo	Renciści	15	85		69
	Emeryci	11	88	0	211
	Uczniowie i studenci	31	69		93
	Gospodynie domowe i inni	39	59	2	48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	15	85		134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	25	74	1	78
	sekt. pryw. poza rolnict.	21	79	1	201
	prywatnym gosp. rolnym	16	84		47
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	48	52		231
	501-750	28	72		146
	751-1000	18	81	1	198
	1001-1500	7	93	1	129
	Powyżej 1500 zł	4	95	1	125
Ocena własnych war. mater.	Złe	40	59	1	164
	Średnie	26	74	0	459
	Dobre	16	83	0	354
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	25	72	3	59
	Raz w tygodniu	23	77		448
	1-2 razy w miesiącu	23	76	1	154
	Kilka razy w roku	25	75		182
	W ogóle nie uczestniczy	32	68		133
Poglądy polityczne	Lewica	15	85		154
	Centrum	28	71	1	306
	Prawica	22	78	0	272
	Trudno powiedzieć	30	70	0	244

Tabela 2

		Czy Pan(i) jest obecnie bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?				Liczba osób
		Nie jestem i nigdy nie byłem bezrobotny(a)	Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem bezrobotny(a) przez krótki czas	Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem bezrobotny(a) przez dłuższy czas	Obecnie jestem bezrobotny(a)	
		%	%	%	%	
Ogółem		64	16	9	11	968
Płeć	Mężczyźni	62	17	9	12	455
	Kobiety	65	15	10	10	513
Wiek	18-24 lata	74	8	2	16	141
	25-34	43	29	13	15	179
	35-44	49	23	15	13	143
	45-54	58	17	12	13	160
	55-64	63	15	12	10	169
	65 lat i więcej	95	3	1	1	175
Miejsce zamieszkania	Wieś	66	13	10	11	361
	Miasto do 20 tys.	66	13	11	11	125
	20-100 tys.	60	20	8	12	196
	101-500 tys.	53	19	12	16	158
	501 tys. i więcej mieszk.	76	17	3	4	128
Wykształcenie	Podstawowe	76	6	9	9	251
	Zasadnicze zawodowe	53	19	12	17	243
	Średnie	60	19	10	11	332
	Wyższe	70	20	4	5	141
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	80	16	2	2	82
	Średni personel, technicy	66	26	5	3	34
	Pracownicy adm.-biurowi	57	31	9	3	58
	Pracownicy usług	45	21	27	8	65
	Robotnicy wykwalifikowani	41	33	21	5	135
	Robotnicy niewykwalifik.	34	36	18	12	51
	Rolnicy	85	4	11		52
	Pracujący na własny rach.	72	10	18		20
Bierni zawodowo	Renciści	77	15	7	1	68
	Emeryci	87	8	4	0	211
	Uczniowie i studenci	94			6	91
	Gospodynie domowe i inni	31	10	8	51	44
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	67	21	9	3	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	54	27	17	1	78
	sekt. pryw. poza rolnict.	45	32	19	4	200
	prywatnym gosp. rolnym	80	7	10	2	47
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	48	16	14	23	230
	501-750	67	14	11	8	146
	751-1000	65	21	8	6	193
	1001-1500	71	16	9	5	130
	Powyżej 1500 zł	78	15	3	3	123
Ocena własnych war. mater.	Złe	54	13	12	22	163
	Średnie	63	15	10	12	454
	Dobre	70	18	7	6	351
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	73	10	11	7	60
	Raz w tygodniu	68	16	7	9	443
	1-2 razy w miesiącu	59	18	9	14	152
	Kilka razy w roku	62	16	13	8	181
	W ogóle nie uczestniczy	53	15	9	22	132
Poglądy polityczne	Lewica	68	18	10	5	154
	Centrum	59	20	9	12	305
	Prawica	67	16	8	9	267
	Trudno powiedzieć	63	10	11	16	243